

AKADEMSKI FORUM NOVE UNIVERZE

Pro et contra : Razprava o Covid 19 odločbi Ustavnega sodišča U-I-79/20 z dne 13.5.2021

Razprava je potekala med udeleženci v živo v avli Nove univerze v Ljubljani na Mestnem trgu 23. Vzporedno je potekala preko spletnih aplikacij Zoom, Facebook in YouTube. Snemali sta jo Nova TV za svoje gledalce in poslušalce ter Nova univerza za študijske potrebe svoje akademske skupnosti. Celotni posnetek več kot dve urne debate se nahaja na spletni strani Nove univerze na <https://www.nova-uni.si/>.

K razpravi so v živo prispevali naslednji udeleženci navedeni po abecednem redu:

- dr. Matej Avbelj, profesor za evropsko pravo, rektor Nove univerze in urednik KURS 2019
- dr. Polona Batagelj, asistentka za evropsko pravo Nove univerze
- dr. Peter Jambrek profesor za ustavno pravo, prvi predsednik Ustavnega sodišča in prvi slovenski sodnik na ESČP
- dr. Tone Jerovšek, profesor za upravno pravo in nekdanji predsednik Ustavnega sodišča
- dr. Jernej Letnar Černič, profesor za pravo človekovih pravic in dekan Evropske pravne fakultete
- dr. Ernest Petrič, profesor za mednarodno pravo na Novi univerzi in svetovalec Predsednika Republike za mednarodne odnose
- dr. Rok Svetlič, znanstveni svetnik in univerzitetni profesor za filozofijo in teorijo prava
- dr. Lovro Šturm, profesor za upravno pravo, nekdanji predsednik Ustavnega sodišča ter urednik KURS 2002 in KURS–A 2011
- dr. Jurij Toplak, profesor za ustavno pravo Univerze v Mariboru
- dr. Katja Triller Vrtovec, državna sekretarka za področje debirokratizacije Vlade RS, nekdanja svetovalka Ustavnega sodišča
- Jan Zobec, sodnik Vrhovnega sodišča RS in nekdanji sodnik Ustavnega sodišča.

Avtorizirane razprave navedenih, dopolnjene z morebitnimi drugimi avtorskimi prispevki, bodo objavljene v posebni tematski številki revije Dignitas, osrednje slovenske revije za človekove pravice. Celovito vsebinsko poročilo o razpravi bo na voljo za študij in objavo v slovenskem in mednarodnem akademskem tisku.

Sledi povzetek osrednjih vsebinskih poudarkov razprave o sodbi in o Ustavnem sodišču:

Sodba ne izvede **tehtanja ustavnih vrednot** ter od njih izvedenih pravic in svoboščin, zlasti glede na 16. člen Ustave, ki ne dopušča nobenega začasnega razveljavljanja ali omejevanja pravic, določenih v 17. (človekovo življenje), 18., (nečloveško kaznovanje ali ravnanje), 21. (človekovo dostojanstvo), 27., 28., in 29. (kazensko pravne pravice) in 41. členu ustave (svoboda vesti). **Načelo sorazmernosti iz 2. člena ustave ni bilo uporabljeno ali je bilo zanemarjeno pri razsojanju o ustreznih kolizijah med pravicami do zdravja, dostojanstva in življenja na eni strani ter gibanja in zbiranja na drugi.**

Sodišče je odločilo brez **upoštevanja mednarodnega pogodbenega prava** kot to veleva 8. člen Ustave, zlasti Mednarodnega zdravstvenega pravilnika, ki zavezuje Republiko Slovenijo. Sicer pa sodišče obravnave napadenih določb 39. člena Zakona o nalezljivih boleznih ter petih izvedbenih odlokov Vlade RS ni postavilo niti v **kontekst vsega zakona**, ki šele kot celota določb za obvladovanje epidemije omogoča celovito ustavno skladno izvajanje zakona. Te pravne premise in elemente bi sodišče moralo upoštevati kot okvir in podlago svojega odločanja zaradi spoštovanja **splošnega pravnega načela *Iura novit curia***, ki predpostavlja, da sodišče pravo pozna tako dobro, da ga strankam ni potrebno posebej izkazovati in dokazovati. Razprava je opozorila, da **navedena huda pomanjkljivost sodbe odpira vprašanje njene posledične ničnosti.**

Že ločena mnenja sodnikov in sodnic so na odklonilni način opozorila na nerealnost zahtev sodbe naslovljenih na zakonodajalca. Razprava, ki jo na tem mestu povzemamo, je poudarila vrsto razlogov, zaradi katerih **sodba nalaga zakonodajalcu zanj realno neizvedljive naloge, ki so tudi objektivno in ustavno-sistemske neizvršljive.** Čeprav sodba že sama kot svoje izhodišče navaja, da mora zakonodajalec na splošen oziroma abstrakten način urediti osrednjo in temeljno pravno zgradbo določenega področja, po drugi strani, ko poskusi ponazoriti svoja pričakovanja, **navaja primere zakonskih določb o možnih omejitvah pravic zaradi obvladovanja nalezljivih bolezni, ki so specifične, konkretne, razčlenitvene in kazuistične.** Sodba zahteva zakonodajalčevo opredeljevanje in razčlenjevanje pogojev, območij in časovnih okvirov ukrepov za obvladovanje epidemije aktualne bolezni Covid 19, vseh njenih sedanjih in bodočih različic ter novih nalezljivih bolezni. Ne glede na vsebinsko objektivno neizvršljivost sodbe, sodišče zahteva njeno **izvršitev v roku dveh mesecev**, ki je glede na ustavnosodno prakso izjemen, še posebej v primerjavi s časom razsojanja o zadevi. Upošteva **splošno pravno načelo, da so objektivno neizvršljive sodbe in odločbe nične**, je razprava opozorila tudi na pravkar navedeni argument ničnosti aktualne odločbe U-I-79/20 z dne 13.5.2021,

ki naj bi bila izvršena v roku dveh mesecev – ne da bi sodišče pri tem navedlo pogosto uporabljeno klavzulo o načinu njene izvršitve.

Razprava je opozorila še na **vrsto drugih hudih strokovnih ustavno-sodnih pomanjkljivosti, napak, pristranosti, nedoslednosti in notranjih neskladnosti sodbe**, ki jih v nadaljevanju navajamo le na kratko, upošteva, da je celovita razprava bralcu na razpolago na spletnih medijih:

- Sodba utemeljuje izjemno specifičnost zakonodajalčevih omejitvenih določb glede pravic do gibanja in združevanja na podlagi izbranih slovenskih in nekaterih mednarodnih ustavnih odločb ne da bi upoštevala nujno potrebne **zahteve testa precedenčnosti** domnevnega predsedana.
- Večina, ki je podpisala sodbo, domneve o ustavnosti zakona ni preverjala z ustaljenimi normami pravne razlage, niti glede na pravno okoliščino stopnjevitosti pravnega reda. **Zahteva, da naj zakonodajalec sam zapolni abstraktno normo s konkretno vsebino, je nezdržljiva z načelom delitve oblasti, sistemom zavor in neravnovesij, ter položaja relativne neodvisnosti vladne in zakonodajne veje oblasti.**
- Sodba pojmovno uvaja v veljavni sistem parlamentarne ustavne demokracije elemente in perspektive skupščinskega sistema iz bivšega nedemokratskega ustavnega režima, tako da namesto Vlade kot vrha državne uprave v določenih pogledih predpostavlja z bivšim izvršnim svetom primerljiv sklop pristojnosti aktualne izvršne veje oblasti.
- Nerealno je pričakovanje večine petih sodnikov in sodnic, da bi ob hitremu spreminjanju epidemiološke situacije državni zbor, preko dolgotrajnega zakonodajnega postopka, uspel prilagajati določbe zakona o nalezljivih boleznih na način, ki bi **zagotovil zakoniti in ustavno skladni cilj pozitivne obveznosti države, da zavaruje nedotakljivost življenja s tem, da prepreči širjenje smrtonosne nalezljive bolezni.**
- Razprava je opozorila tudi na širša vprašanja postopkovnega in vsebinskega delovanja ustavnega sodišča, upošteva njegovo zavezanost uravnovešeni obravnavi na podlagi načel sodniške integritete, sodne neodvisnosti, pravoznanstvene kakovosti, ter temeljnih ustavnih vrednot.

Povzetek zapisala moderatorja razprave dr. Peter Jambreč in dr. Polona Batagelj 17. junija 2021.